

STANISŁAW A. SROKA
Uniwersytet Jagielloński

WYKAZ POLAKÓW WYPROMOWANYCH
NA UNIWERSYTECIE W BOLONII W DRUGIEJ POŁOWIE XV W.

Początki naukowego zainteresowania studentami polskimi w średnio-wiecznej Bolonii sięgają połowy XIX w.¹ W 1853 r. niewielką broszurkę na temat Polaków w Bolonii i Padwie ogłosił Aleksander Przeździecki². Głównym wątkiem jego pracy były zachowane na sklepieniach krużganków i sal we wszechnicy bolońskiej i padewskiej napisy i herby dawnych polskich studentów, a także nagrobki żaków zachowane w obydwu miastach. Ten sam wątek ponad trzy dekady później opracował szerzej Adam Ostaszewski³. W 1882 r. znany badacz dziejów Uniwersytetu Bolońskiego Carlo

¹ Wykaz skrótów zastosowanych w pracy: ASB — Archivio di Stato di Bologna; BP — *Bullarium Poloniae*, wyd. I. Sułkowska-Kuraś, S. Kuraś, t. 6-7, Romae-Lublin 1998-2006; KDKW — *Kodeks dyplomatyczny katedry i diecezji wileńskiej*, t. 1: (1387-1507), wyd. J. Fijałek, W. Semkowicz, Kraków 1932-1948; Kowalski — *Monumenta Poloniae Vaticana*, t. 10: *Akta Kamery Apostolskiej*, t. 4: *Annaty z Królestwa Polskiego w XV wieku (1421-1503)*, wyd. M. D. Kowalski, Kraków 2002; KP — *Najstarsza księga promocji Wydziału Sztuk Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1402-1541*, wyd. A. Gąsiorowski, T. Jurek, I. Skierska, Warszawa 2011; LC — *Il „Liber secretus iuris caesarei” dell’Università di Bologna*, vol. 1-2, wyd. A. Sorbelli, Bologna 1938-1942, vol. 3, wyd. C. Piana, Milano 1984; LP — *Il „Liber secretus iuris pontificii” dell’Università di Bologna 1451-1500*, wyd. C. Piana, Milano 1989; MUK — *Metryka Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1400-1508*, t. 1, wyd. A. Gąsiorowski, T. Jurek, I. Skierska, współpraca R. Grzesik, Kraków 2004; *Notitia doctorum — Notitia doctorum sive catalogus doctorum qui in collegiis philosophiae et medicinae Bononiae laureati fuerunt ab anno 1480 usque ad annum 1800*, wyd. G. Bronzino, Milano 1962; SHGP — *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego w średniowieczu*, oprac. S. Chmielewski, K. Górka-Gołaska, J. Luciński, Wrocław-Poznań 1982-; UBo — Uniwersytet Boloński.

² A. Przeździecki, *O Polakach w Bononii i Padwie*, Warszawa 1853. Dziękuję Krzysztofowi Ożogowi i Markowi D. Kowalskiemu za przeczytanie niniejszego tekstu i podzielenie się z autorem cennymi sugestiami.

³ A. Ostaszewski, *O herbach polskich i Polakach w Uniwersytecie padewskim i bolońskim*, w: idem, *Szkice naukowo-literackie z zakresu sztuki i archeologii*, Kraków 1887, s. 97-138.

Malagola opublikował artykuł o Polakach studiujących niegdyś w Bolonii. Jest to ważna praca oparta na kwerendzie w zachowanych aktach uniwersyteckich⁴. W 1885 r. archiwa bolońskie pod kątem poloników uniwersyteckich spenetrował Stanisław Windakiewicz, który kilka lat później opublikował skromny, ale cenny przyczynek o aktach uniwersytetu bolońskiego⁵. W pracy tej zamieścił wypisy źródłowe z ksiąg uniwersyteckich (z *liber secretus iuris pontificii* i *liber secretus iuris caesarei* na czele), w których pojawiają się informacje o stopniach doktorskich z prawa zdobytych przez Polaków (do końca XVI w.). Autor nie pokusił się jednak o ich identyfikację, ani też nie sięgnął do niezwykle cennej serii ksiąg uniwersyteckich, a mianowicie do *libri notarum*. Kolejnym badaczem, który zajął się Polakami studiującymi w średniowiecznym UBo, był Jan Fijałek. W 1900 r. światło dzienne ujrziała jego napisana po łacinie monografia o Polakach studiujących w Italii w XV w.⁶ I chociaż był to zaledwie zeszyt pierwszy zamierzonej większej publikacji, pozostałe już się nie ukazały. W efekcie otrzymaliśmy niezwykle gruntowne opracowanie, oparte na materiale rękopiśmiennym z wielu archiwów włoskich, w tym bolońskich, ale doprowadzone jedynie do połowy XV w. Opublikowany tom zawiera biogramy 35 Polaków, którzy we wspomnianym okresie studiowali na włoskich uniwersytetach⁷.

W 1925 r. w łonie Polskiej Akademii Umiejętności i dzięki zabiegom Stanisława Kota powstał Komitet dla Wydania Źródeł do Dziejów Życia Umysłowego Polski w Dobie Humanizmu (stosunki z zagranicą)⁸. W ramach prac

⁴ C. Malagola, *I Polacchi in Bologna*, w: *Bologna. Album-storico*, Bologna 1882, s. 17–38. Z prac Malagoli dotyczących średniowiecznego Uniwersytetu Bolońskiego warto wymienić jeszcze: *I rettori nell'antico studio e nella moderna università di Bologna*, Bologna 1887. Malagola wydał też uniwersyteckie statuty (*Statuti delle Università e dei collegi dello Studio Bolognese*, wyd. C. Malagola, Bologna 1888) oraz był współwydawcą akt nacji niemieckiej (*Acta nationis Germanicae Universitatis Bononiensis ex archetypis tabularii Malvezziiani*, wyd. E. Friedlaender, C. Malagola, Berolini 1887).

⁵ S. Windakiewicz, *Informacja o aktach uniwersytetu bolońskiego*, „Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce” 7, 1892, s. 130–148. Wcześniej opublikował niedokończoną pracę na temat studiów Polaków w Bolonii. Zob. S. Windakiewicz, *Bolonia i Polska*, „Przegląd Polski” 22, 1888, 88, s. 1–72.

⁶ J. Fijałek, *Polonia apud Italos scholastica saeculum XV*, fasc. 1, Cracoviae 1900.

⁷ W Bibliotece Naukowej PAU i PAN w Krakowie pod sygn. 5226–5228 znajdują się materiały Fijałka dotyczące studentów polskich we Włoszech, ale brak w nich jakichkolwiek wypisów odnoszących się do drugiej połowy XV w. Natomiast pod sygnaturą 4891 znajduje się kilkukartkowy brudnopis Fijałka zatytułowany: „Znamienitsi lekarze polscy doktoryzowani w Bolonii w XV–XVI w.” zawierający m.in. omówienie 3 sylwetek lekarzy polskich, którzy zdobyli doktorat z medycyny w Bolonii w wieku XV.

⁸ S. Kot, *Sprawozdanie z podróży do Włoch oraz projekt wydawnictwa pt. Źródła do dziejów życia umysłowego Polski w dobie humanizmu; stosunki kulturalne z Zachodem*, „Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń PAU” 30, 1925, 10, s. 1–4.

tego Komitetu przez większość część roku 1926 i na początku 1927 r. przebywał w archiwach włoskich Henryk Barycz, zbierając materiały do przygotowywanego wydawnictwa źródłowego. Szczególną uwagę poświęcił Barycz źródłom uniwersyteckim, w tym bolońskim. Te ostatnie przejrzał gruntownie, zarówno w archiwum państwowym (ASB), jak i arcybiskupim (Archivio Arcivescovile di Bologna). Jego olbrzymi trud (i innych badaczy biorących udział w tym projekcie) w dużej mierze poszedł na marne, gdyż w wyniku różnorodnych problemów (w tym problemów finansowych Akademii) pokaźny zbiór wypisów rękopiśmiennych nie tylko nie został ogłoszony drukiem, ale w okresie drugiej wojny światowej uległ rozproszeniu⁹. Barycz zdołał jedynie opublikować krótkie sprawozdanie z dokonanych przez siebie poszukiwań archiwalnych we Włoszech¹⁰. Badając bolońskie akta uniwersyteckie, słusznie składował, że tzw. *libri notarum*, czyli pisane przez notariuszy akta kolegów, mają wielokrotnie dla nas większą wartość aniżeli urzędowe *libri secreti* poszczególnych kolegów spisywane przez przeorów, a to z tego powodu, że w tych ostatnich jest mnóstwo błędów w nazwiskach doktorantów, zwłaszcza cudzoziemców. Barycz zwrócił też uwagę na fakt, że w urzędowych aktach czasami zapomniano odnotować fakt promocji doktorskiej i dowiadujemy się o niej jedynie z bardzo sumiennie prowadzonych akt notarialnych¹¹. Ten wybitny znawca dziejów Odrodzenia w swoich innych pracach nawiązywał już tylko epizodycznie do kwestii Polaków studiujących w średniowiecznym UBo¹².

Na kolejne prace polskich historyków poświęcone Polakom w średniowiecznej Bolonii trzeba było czekać do lat siedemdziesiątych XX w., nie licząc popularnych ujęć, które wyszły spod pióra Jana Dąbrowskiego

⁹ H. Barycz, *Stanisław Kot – życie i dzieło*, w: S. Kot, *Polska złotego wieku a Europa. Studia i szkice*, oprac. H. Barycz, Warszawa 1987, s. 36–38. Nieliczne wypisy źródłowe znajdują się obecnie w spuściźnie S. Kota (BJ, rkp., akc. 43/83).

¹⁰ H. Barycz, *Sprawozdanie z poszukiwań w archiwach i bibliotekach włoskich do stosunków intelektualnych między Polską i Włochami w epoce odrodzenia*, „*Minerwa Polska*” 1, 1927, 4, s. 388–393. W redakcji PSB w Krakowie znajduje się 11 pudeł opatrzonych tytułem „Kartoteka Komitetu Źródeł do Dziejów Życia Umysłowego Polski”, która zawiera w układzie alfabetycznym nazwiska dawnych polskich żaków od XV do XVIII w. Nie ma tam jednakże wypisów z archiwów włoskich. Dziękuję pani Patrycji Gąsiorowskiej, dzięki której życzliwości mogłem zapoznać się z zawartością tej kartoteki.

¹¹ *Ibidem*, s. 392.

¹² H. Barycz, *Spojrzenia w przeszłość polsko-włoską*, Wrocław 1985; idem, *Alcune pagine dalla storia dei rapporti polacco-bolognesi*, „*Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne*” 1982, 71, s. 33–38; idem, *Bologna nella civiltà polacca tra Medioevo e Rinascimento*, w: *Italia, Venezia e Polonia tra Medioevo e età moderna*, red. V. Branca, S. Gracioti, Firenze 1980, s. 19–44. Zob. też idem, *Zarys historiografii Uniwersytetu Bolońskiego*, „*Minerwa Polska*” 1, 1927, 2, s. 105–115.

i S. Kota¹³. Adam Vetulani i Zofia Kozłowska-Budkowa zidentyfikowali sporą grupę studiujących w Bolonii polskich żaków z lat 1269–1327¹⁴. Również znaczną liczbę studiujących w XIV stuleciu w Bolonii Polaków wynotował w swoich pracach Krzysztof Ożóg¹⁵. Ważne publikacje ukazały się przy okazji uniwersyteckich jubileuszy. Wpierw, w 1964 r., z okazji sześćsetlecia założenia Uniwersytetu Krakowskiego wszechnica bolońska przygotowała wydawnictwo *Monumenta Polonorum Bononiensia*¹⁶, gdzie m.in. zamieszczony został, dosyć suchy i niepełny, wykaz Polaków, którzy zdobyli stopień doktora na uniwersytecie w Bolonii, w 1988 r. zaś, z okazji jubileuszu dziewięćsetlecia UBo, krakowski uniwersytet odwdziczył się pięknie wydanym tomem studiów zatytułowanym *Commentationes historicae*. Również w tym samym roku zorganizowano dużą sesję naukową w Bolonii — jej materiały, opublikowane dwa lata później, zawierają m.in. wykaz Polaków, którzy byli rektorami w Bolonii w latach 1289–1574, listę Polaków wykładających na UBo oraz wykaz studentów z Polski¹⁷. Pewnym podsumowaniem stanu badań nad intelektualnymi związkami polsko-włoskimi w okresie średniowiecza i renesansu jest wydana w 1999 r. książka Tadeusza Ulewicza¹⁸. Odnotować wreszcie trzeba artykuł Mariana Chachaja, który omówił promocje doktorskie biskupów, prałatów i kanoników krakowskich na UBo od schyłku XV do końca XVII w., wykorzystując zarówno drukowany, jak i archiwalny materiał boloński¹⁹.

¹³ J. Dąbrowski, *I rapporti fra l'Italia e la Polonia durante il Medio Evo*, w: *Le relazioni fra l'Italia e la Polonia*, Roma 1936, s. 35–53; S. Kot, *Le relazioni secolari della Polonia con Bologna*, Bologna 1949.

¹⁴ A. Vetulani, *Z badań nad Polakami w średniowiecznej Bolonii*, w: *Cultus et cognitio. Studia z dziejów średniowiecznej kultury*, red. S. K. Kuczyński i in., Warszawa 1976, s. 611–619; Z. Kozłowska-Budkowa, *Polonia w Bolonii w latach 1300–1327*, w: *Cultus et cognitio*, s. 281–292. Zob. też eadem, C. Zawodzińska, *I primi studenti polacchi all'Università di Bologna (fino al 1364)*, w: *Commentationes historicae. Almae Matri Studiorum Bononiensi novem saecula feliciter celebranti ab Universitate Iagellonica Cracoviensi oblatae*, red. S. Cynarski i in., Cracovia 1988, s. 27–48.

¹⁵ K. Ożóg, *Kultura umysłowa w Krakowie w XIV wieku. Środowisko duchowieństwa świeckiego*, Kraków 1987; idem, *Intelektualiści w służbie Królestwa Polskiego w latach 1306–1382*, Kraków 1995.

¹⁶ *Monumenta Polonorum Bononiensia*, Bologna 1964.

¹⁷ *Laudatio Bononiae. Atti del Convegno storico italo-polacco svoltosi a Bologna dal 26 al 31 maggio 1988 in occasione del Nono Centenario dell'Alma Mater Studiorum*, red. R. C. Lewanski, Varsavia 1990.

¹⁸ T. Ulewicz, *Iter Romano-Italicum Polonorum czyli o związkach umysłowo-kulturalnych Polski z Włochami w wiekach średnich i renesansie*, Kraków 1999.

¹⁹ M. Chachaj, *Promocje doktorskie biskupów, prałatów i kanoników katedralnych krakowskich na Uniwersytecie Bolońskim od schyłku XV do końca XVII wieku*, w: *Kościół katolicki w Małopolsce w średniowieczu i we wczesnym okresie nowożytnym*, red. W. Kowalski, J. Muszyńska, Kielce–Gdańsk 2001, s. 439–453.

Wielu historyków podejmujących problematykę średniowiecznego UBo zwraca uwagę na trudności dotyczące bazy źródłowej w odniesieniu do nieprzebadanych źródeł miejskich w Bolonii, co utrudnia zestawienie pełnego wykazu studiującej młodzieży na tym najstarszym uniwersytecie europejskim²⁰. W 1907 r. podjęto z wielkim zapałem prace nad wydawnictwem *Chartularium Studii Bononiensis*, którego pierwszy wolumin opublikowano dwa lata później. Do początków drugiej wojny światowej wydano 13 tomów²¹. Już wtedy zdawano sobie sprawę, że przedsięwzięcie, zaczęte z taką werwą, zaczynało tracić impet i że kolejne tomy będą wymagać coraz większego czasu na ich przygotowanie. Gdy w 1926 r. wspomniany wyżej Barycz prowadził kwerendy w Bolonii, usłyszał od Albana Sorbelliego, głównego redaktora *Chartularium*, że wydawnictwo to, przewidziane do końca XV w., nie będzie gotowe nawet za sto lat²². Były to prorocze słowa. Gdy bowiem po zakończeniu II wojny światowej z inicjatywy włoskiego uczonego Giorgia Cencettiego i z pomocą badacza szwajcarskiego Svena Stellinga-Michauda wznowiono prace nad *Chartularium*, udało się zgromadzić wypisy źródłowe jedynie z lat 1300–1327, po czym prace zostały przerwane bez opublikowania ich wyników²³. Dopiero na początku lat osiemdziesiątych wznowiono prace nad edycją tego pomnikowego wydawnictwa. Udało się jednakże wydać zaledwie dwa woluminy²⁴.

W odróżnieniu od trudności, na jakie natrafili historycy, próbując odtworzyć listę studentów średniowiecznego UBo, sytuacja w zakresie źródeł uniwersyteckich dotyczących promocji doktorskich w średniowiecznej Bolonii jest zgoła odmienna. Źródła tego typu zachowały się w dobrym stanie od drugiej połowy XIV w. Pozwalają one na zestawienie wykazu osób, które uzyskały stopień doktora w Bolonii. Warto zatem krótko je scharakteryzować. Kancelaria średniowiecznego UBo notowała każdy egzamin

²⁰ A. Vetulani, op. cit., s. 611–614; Z. Kozłowska-Budkowa, op. cit., s. 281–282; K. Ożóg, *Intelektualiści*, s. 8.

²¹ *Chartularium Studii Bononiensis. Documenti per la storia dell'Università di Bologna dalle origini fino al secolo XV*, t. 1–13, Bologna 1909–1940.

²² H. Barycz, *Sprawozdanie z poszukiwań w archiwach i bibliotekach włoskich*, s. 393.

²³ Spis Polaków występujących w tych materiałach opublikował A. Vetulani, który brał także udział w tym międzynarodowym projekcie. Zob. A. Vetulani, op. cit., s. 611–619. Wstępnej identyfikacji tej grupy polskich studentów dokonała Z. Kozłowska-Budkowa, op. cit., s. 281–292.

²⁴ *Chartularium Studii Bononiensis*, t. 14–15, Bologna 1981–1987. Zob. też G. Tamba, *In margine all'edizione del XIV volume del Chartularium Studii Bononiensis*, „Atti e memorie (Romagna)”, nova serie, 33, 1982, s. 151–168; idem, *Chartularium Studii Bononiensis. Riflessioni su un'esperienza quadri secolare*, w: *La storia delle università italiane. Archivi, fonti, indirizzi di ricerca. Atti del convegno Padova, 27–29 ottobre 1994*, red. L. Sitran Rea, Trieste 1996, s. 171–180.

doktorski w odrębnej księdze zwanej *liber secretus*, odrębnej dla prawa rzymskiego (*liber secretus iuris caesarei*) i kanonicznego (*liber secretus iuris pontificii*). Najstarsza zachowana księga *liber secretus iuris pontificii* zaczyna się w roku 1377²⁵, o rok młodsza jest natomiast najstarsza księga dotycząca prawa rzymskiego²⁶. Księgi były osobiście pisane przez aktualnego przeora kolegium. Są to krótkie noty podające nazwisko doktoranta, jego egzaminatorów i promotora, czasami opatrzone prywatnymi informacjami odnoszącymi się do uroczystej promocji doktorskiej czy też do wystawności wydanego *prandium*. Protokoły egzaminów doktorskich sporządzali także notariusze uniwersyteccy dla potrzeb przygotowania uroczystego dyplomu. Jak wspomniałem wcześniej, przedstawiają one, pomimo brulionowego charakteru, dużą wartość z powodu dokładnego określenia nazwiska doktoranta, a także odnotowania wszystkich odbytych promocji doktorskich. Księgi te, zwane *libri notarum (acta collegii)*, sięgają roku 1431 w przypadku prawa kanonicznego i 1483 r. w odniesieniu do prawa rzymskiego²⁷. W odróżnieniu od *libri secreti* nie zostały wydane drukiem. Wspomniane księgi uniwersyteckie odnoszą się do kolegów prawniczych, z których słynął średniowieczny UBo, i są też te księgi najlepiej zachowane. Znacznie gorzej wygląda sytuacja w przypadku kolegium medycznego. Z okresu średniowiecza zachowała się zaledwie jedna księga, mająca charakter brulionu, z lat 1481–1500, która wedle Windakiewicza „jest notatnikiem któregoś z pisarzy, pracujących nad dyplomami doktorskimi”²⁸. Rękopis ten przechowywany jest obecnie w ASB²⁹. Natomiast w archiwum seminarium arcybiskupiego znajdują się akta dawnego kolegium teologicznego, zachowane od roku 1364³⁰. Warto też wspomnieć, że już od jakiegoś czasu trwają prace nad stworzeniem elektronicznej bazy źródeł dotyczących UBo³¹.

²⁵ ASB, Studio, nr 126. Interesujące nas zapisy z drugiej połowy XV w. zostały opublikowane w LP. Na temat tych ksiąg zob. C. Mesini, *Il „Liber secretus iuris pontificii” dello Studio di Bologna*, „Apollinaris” 43, 1970, s. 373–403.

²⁶ ASB, Studio, nr 137. Średniowieczne księgi zostały wydane w: LC, vol. 1–3.

²⁷ ASB, Studio, nr 18 (Registri d’atti del collegio canonico); nr 26 (Registri d’atti del collegio civile). Zob. G. Cencetti, *Gli archivi dello studio bolognese*, Bologna 1938, s. 17–41.

²⁸ ASB, Studio, nr 217 (libro segreto di medicina dall’anno 1481–1500). Zob. G. Cencetti, op. cit., s. 43 n.; S. Windakiewicz, *Informacja o aktach*, s. 139–140.

²⁹ Nazwiska wypromowanych doktorów wydał Giovanni Bronzino, *Notitia doctorum*.

³⁰ Bologna, Pontificio Seminario Regionale „Benedetto XV”, *Acta collegii Theologici*, rkp. bez sygn. Edycja w: F. Ehrle, *I più antichi statuti della facoltà teologica dell’Università di Bologna*, Bologna 1932, s. 102–127. Dziękuję rektorowi seminarium, ks. Stefano Scanabissiemu, za umożliwienie mi przejrzenia tego rękopisu.

³¹ R. Ferrara, *Riflessioni sulla applicazione delle tecnologie informatiche alle edizioni del Chartularium Studii Bononiensis*, w: *La storia delle università italiane*, s. 181–190; D. Buz-zetti, P. Denley, *Maestri e scolari bolognesi nel tardo medioevo per l’edizione elettronica delle fonti*, w: *La storia delle università italiane*, s. 197–220.

Oprócz wymienionych źródeł uniwersyteckich wykorzystałem też w niniejszej pracy diariusz pióra Gaspare Codibó, plebana przy kościele św. Marii Magdaleny w Bolonii w latach 1470–1504³². W swoim diariuszu odnotował on wszystkie najważniejsze wydarzenia z dziejów tego kościoła w tym okresie. Codibó musiał mieć jakieś bliskie związki z biskupem poznańskim Urielem Górką, od którego otrzymał 11 sierpnia 1483 r. pokąźną sumę 80 dukatów węgierskich, co skrupulatnie odnotował w swoim dzienniku³³. Być może było to wynagrodzenie za udzielenie gościny podczas studiów jego krewnemu, Abrahamowi Zbąskiemu, który w maju 1483 r. uzyskał w Bolonii doktorat obojga praw, po czym rychło opuścił miasto. W każdym razie pośród detali dotyczących spraw wewnętrznych kościoła św. Marii Magdaleny autor diariusza pomieścił cenne dla nas informacje o niektórych polskich żakach studiujących w Bolonii³⁴. Sam biskup Uriel Górka też studiował w Bolonii w połowie lat sześćdziesiątych i wtedy zapewne została zadzierzgnięta przyjaźń pomiędzy nim a późniejszym autorem diariusza bolońskiego³⁵. To cenne źródło, w polskiej literaturze kompletnie nieznane, doczekało się sumiennej edycji w 1915 r. i biorąc pod uwagę czas, który upłynął od wydania, stanowi biblioteczny rarytas³⁶.

Poniżej zestawiam w porządku chronologicznym osoby z Polski, które w drugiej połowie XV w. uzyskały w Bolonii stopień doktora. Dla pierwszej połowy XV w. dysponujemy wspomnianym już wyżej gruntownym opracowaniem Fijałka, które nie doczekało się jednak kontynuacji. Przy każdej osobie podaję najważniejsze informacje biograficzne. Przebieg egzaminu doktorskiego i związane z nim niemałe koszty omówiłem w innym miejscu³⁷. Mam świadomość, że po opublikowaniu źródeł papieskich z ostatniej ćwierci XV w. możliwe będą dalsze identyfikacje osób, których obecnie nie jestem w stanie rozpoznać (osoby te zestawiam przy końcu wykazu). Mam tutaj na myśli przede wszystkim edycję źródłową przygotowywaną do druku przez Marka D. Kowalskiego (*Monumenta Vaticana res*

³² *Diario bolognese di M^o Gaspare Codibó dal 1471 al 1504*, wyd. A. Macchiavelli, Bologna 1915, Biblioteca de „L'Archiginnasio”, ser. 2, nr 9.

³³ „Die XI. Augusti habui octoaginta ducatos ungaricales a D. Vrielle Polono Episcopo Poznanicensi”, ibidem, s. 49.

³⁴ Są tutaj m.in. niezwykle ciekawe zapisy dotyczące kilku przedstawicieli rodziny Oporowskich. Zob. ibidem, s. 46, 56, 61.

³⁵ J. Garbacik, *Górka (z Górki) Uriel h. Łódzia (ok. 1435–1498), kanclerz koronny, biskup poznański*, PSB, t. 8, Wrocław 1959, s. 421–423; J. Nowacki, *Dzieje archidiecezji poznańskiej*, t. 2, Poznań 1964, s. 86; A. Gąsiorowski, *Górka Uriel z Górki h. Łódzia (zm. 1498)*, w: *Wielkopolski słownik biograficzny*, red. A. Gąsiorowski i in., Warszawa–Poznań 1983, s. 222.

³⁶ Zob. przyp. 32.

³⁷ S. A. Sroka, *Dyplom doktorski Uniwersytetu Bolońskiego z 1472 r.*, St. Żr. 50, 2012, s. 67–69.

gestas Polonicas illustrantia) oraz ewentualnie dalsze tomy wydawnictwa *Bullarium Poloniae*. W niniejszym zestawieniu pomijam osoby, które wedle wszelkiego prawdopodobieństwa uzyskały stopień doktora w Bolonii (mam na myśli głównie znanych astronomów³⁸), ale nie występują w zachowanych do dzisiaj urzędowych aktach UBo. Rzeczą dotyczy głównie doktoratów z medycyny, albowiem księga kolegium medycznego, jak już wspominałem, zachowała się dopiero od roku 1481.

Z zamieszczonego niżej wykazu Polaków wypromowanych w Bolonii w drugiej połowie XV w. (w nawiasie dokładna data egzaminu) wypływa kilka wniosków. Przede wszystkim znacznie zwiększyła się liczba wypromowanych Polaków w porównaniu z pierwszą połową XV w. (11 doktorów)³⁹. To Bolonia, a nie Padwa była w tym czasie głównym ośrodkiem akademickim w Italii, dokąd udawali się polscy żacy po laur doktorski (w Padwie w drugiej połowie XV w. tylko 4 Polaków uzyskało doktorat)⁴⁰. Studia w Bolonii były przede wszystkim elementem kariery kościelnej. Spośród 21 doktorów tylko 4 osoby zdecydowały się na karierę świecką. Zazwyczaj też na studia wybierały się osoby, które już posiadały jakąś kościelną prebendę. Uzyskanie doktoratu dawało zatem perspektywę dalszej, bardzo obiecującej zazwyczaj kariery. Spośród 21 zidentyfikowanych doktorów najwięcej pochodziło z Wielkopolski (9), potem z Małopolski (4), z ziemi sieradzko-łęczyckiej (4), Mazowsza (2), Rusi (1) i Warmii (1). Warto też odnotować, że dużym powodzeniem wśród polskich doktorów cieszył się profesor Antonio „de Sancto Petro”, często występujący jako promotor w przewodach doktorskich.

1. Marcin Gruszczyński (30 IV 1455)

Pochodził z Gruszczyca w ziemi sieradzkiej. Był bratem arcybiskupa gnieźnieńskiego Jana Gruszczyńskiego. W 1443 r. wpisał się na Uniwersytet Krakowski⁴¹. Nie wiemy, na jakim uniwersytecie skończył studia. Na początku lat pięćdziesiątych udał się na studia do Bolonii, gdzie pod koniec kwietnia 1455 r. uzyskał doktorat z prawa kanonicznego⁴². Był już wtedy kanonikiem łęczyckim. Po powrocie do kraju został kanonikiem wrocławskim. W 1465 r. poświadczony jest jako prepozyt kruszwicki. Był

³⁸ Wymienia ich M. Markowski, *I legami fra la scuola cracoviana di astronomia e l'Università di Bologna nel secolo XV*, w: *Commentationes historicae*, s. 111–121.

³⁹ J. Fijałek, *Polonia*.

⁴⁰ S. A. Sroka, *Stopnie naukowe uzyskane przez Polaków na uniwersytecie w Padwie w drugiej połowie XV wieku* (w druku).

⁴¹ MUK, s. 201 (43h/102).

⁴² ASB, Studio, nr 19, k. 60–60v; LP, s. 17.

też kanonikiem gnieźnieńskim, sandomierskim i scholastykiem plockim. Umarł między styczniem a marcem 1470 r.⁴³

2. Jan Ostroróg (11 XII 1459)

Znany później pisarz polityczny był synem Stanisława, wojewody poznańskiego, i Beaty z Bystrzycy. Studiował na kilku uniwersytetach: w Wiedniu, Erfurcie i Bolonii⁴⁴. W tej ostatniej wszechnicy uzyskał stopień doktora obojga praw. Do egzaminu 10 grudnia 1459 r. przystępował jako rektor ultramontanów⁴⁵, którą to godność dzierżył w latach 1458–1459⁴⁶. W *liber secretus iuris pontificii* odnotowano, że publiczna obrona i promocja doktorska Ostroroga miała miejsce 11 grudnia i z tej okazji nowo promowany doktor wydał uroczysty obiad dla wielu osób⁴⁷. Już podczas studiów wykladał *De kret* Gracjana⁴⁸. Jan Ostroróg zrobił błyskotliwą karierę, był m.in. kasztelanem poznańskim, starostą generalnym Wielkopolski, wojewodą poznańskim, a przede wszystkim autorem *Memoriału o rządzeniu Rzeczypospolitej*, czyli projektu reform państwa przygotowanego pod obrady sejmu za panowania Kazimierza Jagiellończyka. Zmarł w 1501 r.⁴⁹

3. Wojciech Piotrawiński z Nowego Miasta nad Wartą (31 I 1460)

Trudno określić miejsce studiów Wojciecha z Nowego Miasta. Być może to on wpisał się w 1444 r. na Uniwersytet Krakowski jako „Albertus de Noue Myasto”⁵⁰. Niestety, wpis nie podaje imienia ojca. Był nim zaś Jakub, którego znamy z akt bolońskich. W 1454 r. został plebanem w kościele św. Stanisława w Piotrawinie. Mniej więcej w tym samym czasie wszedł do grona *familiars* biskupa krakowskiego, kardynała Zbigniewa Oleśnickiego, pracując

⁴³ BP, t. 6, nr 515; Kowalski, nr 641, 685, 701; A. Kowalska-Pietrzak, *Prałaci i kanonicy kapituły łęczyckiej do schyłku XV wieku*, Łódź 2004, s. 272–273; A. Gąsiorowski, *Kanonicy wrocławscy w najstarszej metryce kapitulnej (1435–1500)*, w: *Duchowieństwo kapitulne w Polsce średniowiecznej i wczesnonowożytnej. Studia nad pochodzeniem i funkcjonowaniem elity kościelnej*, red. A. Radziwiński, Toruń 2000, s. 44.

⁴⁴ SHGP, cz. 3, z. 3, s. 491.

⁴⁵ LC, vol. 3, s. 65. Zapis ten przywołuje J. Fijałek, *Dominus Bartolus de Saxoferrato eiusque permagna in Polonos auctoritas*, Cracoviae 1914, s. 32, przyp. 3.

⁴⁶ C. Malagola, *I rettori*, s. 34.

⁴⁷ LP, s. 34.

⁴⁸ *I rotuli dei lettori, legisti e artisti dello Studio Bolognese dal 1384 al 1799*, wyd. U. Dallari, vol. 1, Bologna 1888, s. 49, 52.

⁴⁹ Red., *Ostroróg Jan h. Nałęcz (zm. 1501)*, PSB, t. 24, Wrocław 1979, s. 502–505; *Wielkopolscy Ostrorogowie*, oprac. W. Dworzaczek et al., red. A. Gąsiorowski, Ostroróg 1998, s. 71–76; Z. Górczak, *Rozwój majątków możnowładztwa wielkopolskiego w drugiej połowie XV i początkach XVI wieku. Studium z dziejów wielkiej własności ziemskiej*, Poznań 2007, s. 314–325.

⁵⁰ MUK, s. 205 (44h/088).

zarazem jako notariusz w jego kancelarii. Równocześnie był klerykiem w diecezji poznańskiej. Zapewne pod wpływem Zbigniewa Oleśnickiego podjął studia z prawa kanonicznego wpraw w Rzymie, a potem na uniwersytecie w Bolonii⁵¹. Uwieńczył je stopniem doktora uzyskanym w Bolonii 31 stycznia 1460 r. Insignia doktorskie wręczył mu profesor Antonio „de Sancto Petro”⁵². Po powrocie do Polski Wojciech w dalszym ciągu czerpał dochody z plebanii w Piotrowinie (do 1466 r.). Równocześnie złożył suplikę w kurii papieskiej o scholasterię kielecką. Nie wiemy jednak, czy ją objął. W bliżej nieznanym czasie wszedł w posiadanie kanonii wiślickiej. Zmarł przed 5 listopada 1487 r.⁵³

4. Jan Goślubski (6 X 1460)

Jan syn Jana z miejscowości Goślub (koło Łęczycy) wpisał się na Uniwersytet Krakowski w 1451 r.⁵⁴ Nie występuje w księdze promocji Wydziału Sztuk krakowskiej wszechnicy. Zapewne około połowy lat pięćdziesiątych XV w. przybył do Bolonii, gdzie po kilku latach nauki uzyskał 6 października 1460 r. stopień doktora prawa kanonicznego⁵⁵. Po powrocie do Polski robił karierę duchowną. Był m.in. kanonikiem łęczyckim w latach 1462–1468, archidiakonem pomorskim w kapitule włocławskiej w latach 1478–1483, archidiakonem poznańskim 1468–1493, kanonikiem gnieźnieńskim 1482–1492 i ponownie od 1498 r., prepozytem gnieźnieńskim w latach 1483–1500 i tamże oficjałem 1484–1500. Zmarł 22 lipca 1500 r.⁵⁶

5. Stanisław z Wójcic (15 X 1460)

Pochodzący z Wójcic w ziemi łęczyckiej Stanisław wpisał się na Uniwersytet Krakowski w 1444 r. Cztery lata później uzyskał stopień bakałarza sztuk, w 1454 r. zaś zrobił magisterium⁵⁷. Następnie podążył na studia do Bolonii, gdzie 15 października 1460 r. uzyskał licencjat z prawa kanonicznego. W 1465 r. jest poświadczony jako student prawa w Rzymie⁵⁸. Był

⁵¹ BP, t. 6, nr 785, 797, 1264, 1572, 1784, 1785, 1961.

⁵² LP, s. 36. Dokładną identyfikację Wojciecha z Nowego Miasta zapewnia wpis w *liber notarum*. Zob. ASB, Studio, nr 20, k. 2: „Albertus Jacobi de Nova Civitate de Polonia, Poznaniensis diocesis”.

⁵³ Kowalski, nr 936; BP, t. 7, nr 150, 298. Nie wymienia go w swojej pracy Leszek Poniewozik, *Pralaci i kanonicy wiślicy w okresie średniowiecza*, Lublin 2004.

⁵⁴ MUK, s. 239 (51h/130).

⁵⁵ LP, s. 34.

⁵⁶ P. Dembiński, *Poznańska kapituła katedralna schyłku wieków średnich. Studium topograficzne 1428–1500*, Poznań 2012, s. 421–423.

⁵⁷ MUK, s. 206 (44h/129); KP, s. 216 (48/8), 219 (54/3).

⁵⁸ LP, s. 38. Dokładna identyfikacja Stanisława z Wójcic (z poprawnym imieniem i podaniem miejsca pochodzenia) znajduje się w *liber notarum*. Zob. ASB, Studio, nr 20,

plebanem w Koniemłotach w diecezji krakowskiej. W 1470 r. otrzymał prowizję na kanonię gnieźnieńską i krakowską. W 1473 r. występuje jako altarysta ołtarza św. Wawrzyńca w katedrze krakowskiej⁵⁹.

6. Marcin ze Słupcy (1 VII 1461)

Syn mieszczanina ze Słupcy Wojciecha swoją edukację rozpoczął od wpisu na Uniwersytet Krakowski w 1436 r. Już po rocznej edukacji uzyskał stopień bakałarza, a w roku 1441 mistrza⁶⁰. Po opuszczeniu murów krakowskiej wszechnicy Marcin objął stanowisko rektora szkoły katedralnej w Poznaniu⁶¹. W 1442 r. został stamtąd usunięty i powrócił do rodzinnego miasta, gdzie poświęcił się prowadzeniu szkoły parafialnej. W 1447 r. ponownie przybył do Poznania w celu kierowania tamtejszą szkołą katedralną. W 1456 r. jest poświadczony jako wykładowca krakowskiego uniwersytetu (wykładał *Heroidy* Owidiusza)⁶². Z Krakowa udał się do Bolonii, aby na tamtejszym uniwersytecie poświęcić się studiowaniu prawa kanonicznego. Doktorat z tego zakresu uzyskał 1 lipca 1461 r.⁶³, a jego promotorami byli: Antoni „de Sancto Petro” i Marek de Mazolis. Podczas promocji insygnia doktorskie otrzymał z rąk profesora Antoniego „de Sancto Petro”⁶⁴. W momencie uzyskania doktoratu Marcin był kanonikiem wileńskim⁶⁵. Nie była to jedyna godność kościelna, którą dzierżył. W źródłach papieskich jest potwierdzony jako pleban wrociszewski. Inne źródła wspominają go jako kaznodzieję królewskiego⁶⁶. Marcin ze Słupcy znany jest też jako poeta łaciński. Jego niewielki dorobek pisarski, niewysokich zresztą lotów, składa się zaledwie z trzech utworów napisanych wierszem: epitafium na

k. 21: „Stanislaus de Voyczycze de Polonia”. BP, t. 7, nr 119, 853; informacje M. D. Kowalskiego.

⁵⁹ BP, t. 7, nr 853; B. Przybyszewski, *Kapituła krakowska za kanonikatu Jana Długosza (1436–1480)*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne” 1980, 65; *Długossiana. Studia historyczne w pięćsetlecie śmierci Jana Długosza*, s. 80.

⁶⁰ MUK, s. 173 (36e/065); KP, s. 210 (37/20), 212 (41/18).

⁶¹ K. Stopka, *Szkoły katedralne metropolii gnieźnieńskiej w średniowieczu. Studia nad kształceniem kleru polskiego w wiekach średnich*, Kraków 1994, RWHF PAU, t. 76, s. 87–88.

⁶² K. Weyssenhoff-Brożkowska, *Marcin ze Słupcy (Martinus de Słupcza), (1 poł. XV w.), poeta łaciński*, PSB, t. 19, Wrocław 1974, s. 573; K. Stopka, op. cit., s. 88.

⁶³ LP, s. 40.

⁶⁴ ASB, Studio, nr 20, k. 31. Tutaj poprawnie zanotowano miejsce pochodzenia Marcina (*de Słupeza*).

⁶⁵ LP, s. 40. Zob. J. Ochmański, *Biskupstwo wileńskie w średniowieczu. Ustrój i uposażenie*, Poznań 1972, s. 34; V. Ališauskas i in., *Lietuvos katalikų dvasininkai XIV–XVI a. The Lithuanian Catholic Clergy (14th–16th c.)*, Vilnius 2009, nr 1238. W obydwu pracach błędna informacja o uzyskaniu przez Marcina ze Słupcy doktoratu na uniwersytecie w Padwie. Dziękuję Zenonasowi Norkusowi z Uniwersytetu Wileńskiego za udostępnienie mi książki o duchowieństwie katolickim na Litwie.

⁶⁶ BP, t. 6, nr 1803; t. 7, nr 327, 693, 695; KDKW, t. 1, nr 243.

czeńść biskupa Andrzeja Łaskarza (z 1445 r.), epitafium na cześć Wincentego z Szamotuł oraz sekwencji o patronie, św. Marcinie. Marcin przekopował też w 1446 r. w Słupcy dzieło Bernarda z Geistu, *Palponista (Pochlebca)*⁶⁷. Umarł przed 30 grudnia 1462 r., kiedy to pochodzący również ze Słupcy Izajasz otrzymał prowizję papieską na plebanię wrociszewską wakującą po śmierci Marcina. W marcu 1463 r. król Kazimierz Jagiellończyk przedstawił biskupowi wileńskiemu Mikołajowi jako kandydaturę na kanonię wileńską, także wakującą po śmierci Marcina ze Słupcy, plebana w kościele św. Jana w Wilnie, Marcina⁶⁸.

7. Andrzej Oporowski (11 XII 1462)

Andrzej Oporowski odebrał gruntowne wykształcenie na uniwersytetach w Krakowie i w Bolonii. Na Uniwersytet Krakowski wpisał się w 1455 r. i po trzech latach studiów został bakałarzem, a w roku 1460 mistrzem⁶⁹. Następnie kontynuował naukę we wszechnicy bolońskiej, gdzie osiągnął stopień doktora obojga praw. Egzamin doktorski złożył 11 grudnia 1462 r., a cztery dni później miała miejsce uroczysta promocja w katedrze. Insygnia doktorskie otrzymał z rąk profesora Antoniego „de Santo Petro”⁷⁰. Podczas studiów pełnił funkcję rektora uniwersytetu ultramontanów, jak również miał wykłady z *Dekretu* Gracjana⁷¹. Po powrocie do Polski zrobił błyskotliwą karierę. Był zrazu kanonikiem krakowskim, dziekanem łęczyckim, kantorem włocławskim, kanonikiem gnieźnieńskim i scholastykiem krakowskim. W 1464 r. rozpoczął pracę w kancelarii koronnej. W 1471 r. otrzymał prowizję na biskupstwo warmińskie, co spowodowało długotrwały konflikt wokół objęcia tego beneficjum, znany jako wojna popia. W 1479 r. Oporowski został zatwierdzony jako biskup przemyski. W tym samym roku osiągnął podkanclerstwo koronne. W 1481 r. został biskupem włocławskim, jednak do stolicy biskupstwa nigdy nie przybył. Zmarł w 1483 r.⁷²

⁶⁷ A. Brückner, *Średniowieczna poezja łacińska w Polsce*, „Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział Filologiczny”, t. 16, 1892, s. 324; A. Karbowski, *Dzieje wychowania i szkół w Polsce*, t. 3, Lwów–Warszawa–Kraków 1923, s. 262; J. Nowak-Dłużewski, *Okolicznościowa poezja polityczna w Polsce. Średniowiecze*, Warszawa 1963, s. 72–72; K. Weysenhoff-Brożkowska, op. cit., s. 573.

⁶⁸ BP, t. 6, nr 1803; KDKW, t. 1, nr 243.

⁶⁹ MUK, s. 259 (55h/118); KP, s. 222 (58/18), 224 (60/2).

⁷⁰ LP, s. 44–45.

⁷¹ *I rotuli dei lettori*, vol. 1, s. 60.

⁷² *Księga Metryki Koronnej podkanclerzego Andrzeja Oporowskiego z lat 1479–1483*, ze spuścizny Antoniego Prochaski wyd. G. Rutkowska, Warszawa 2005; Red., *Oporowski Andrzej h. Sulima (zm. 1483)*, PSB, t. 24, s. 132–134; A. Kowalska-Pietrzak, op. cit., s. 89–91; P. Dembiński, op. cit., s. 357–360.

8. Władysław z Poznania, także z Głębozca (16 III 1467)

Pochodził z miejscowości Głębozcek w powiecie poznańskim. W 1456 r. wpisał się na Uniwersytet Krakowski⁷³. W latach sześćdziesiątych pojawił się na uniwersytecie w Bolonii, gdzie 16 marca 1467 r. uzyskał stopień doktora prawa kanonicznego⁷⁴. Podczas studiów był rektorem zarówno citramontanów, jak i ultramontanów⁷⁵. W latach 1457–1460 poświadczony jako kanonik kruszwicki, przed 1461 r. był kanonikiem włocławskim, w latach 1461–1503 kanonikiem poznańskim, plebanem w Solcu w latach 1462–1475, w latach 1463–1468 archidiaconem pomorskim w kapitule włocławskiej, wreszcie w latach 1468–1505 kanonikiem gnieźnieńskim. Zmarł w 1508 r.⁷⁶

9. Stanisław Tworek z Szadka (4 VII 1467)

Późniejszy rektor Uniwersytetu Krakowskiego wpisał się na studia w Krakowie w roku 1436. Bakałarzem sztuk wyzwolonych został w 1442 r., a magisterium osiągnął dwa lata później⁷⁷. Po zakończeniu edukacji wykładał na wydziale artium, którego dziekanem został w 1454 r.⁷⁸ Na tym urzędzie jest też poświadczony w semestrze 1463/1464. Był też wówczas prepozytem Collegium Maius. Następnie wyjechał do Bolonii, gdzie podjął kilkuletnie studia teologiczne zakończone uzyskaniem doktoratu 4 lipca 1467 r.⁷⁹ Po powrocie na uniwersytet został profesorem na Wydziale Teologicznym, a na wiosnę 1469 r. rektorem. Ponownie godność tę sprawował w 1474 r.

⁷³ MUK, s. 266 (56h/158).

⁷⁴ LP, s. 57. Jak wynika z supliki z 1 kwietnia 1465 r. Władysław, nie będąc wtedy jeszcze doktorem, posłużył się takim stopniem w piśmie do kurii papieskiej. Sprawa wyszła na jaw, nie spowodowała jednak żadnych negatywnych konsekwencji dla kanonika poznańskiego. Zob. BP, t. 7, nr 397; *Repertorium Germanicum* (dalej: RG), t. 9, cz. 1, oprac. H. Höing, H. Leerhoff, M. Reimann, Tübingen 2000, nr 6261. Dziękuję Markowi D. Kowalskiemu za rozjaśnienie skomplikowanej struktury kancelarii kurii papieskiej w XV w.

⁷⁵ C. Malagola, *I rettori*, s. 35.

⁷⁶ SHGP, cz. 1, z. 3, s. 488; K. Lutyński, *Kapituła katedralna w Poznaniu w XVI wieku. Organizacja i majątek*, Poznań 2000, s. 77; P. Dembiński, op. cit., s. 702–703; A. Gąsiorowski, *Kanonicy włocławscy*, s. 47.

⁷⁷ MUK, s. 174 (36e/123); KP, s. 213 (42/21), 214 (44/11).

⁷⁸ Z. Pietrzyk, *Poczet rektorów Uniwersytetu Jagiellońskiego 1400–2000*, Kraków 2000, s. 91; W. Bukowski, *Z najstarszych dziejów skarbowości Uniwersytetu Krakowskiego. Rachunki prokuratorów generalnych za lata 1458–1490*, w: *Miasta, ludzie, instytucje, znaki. Księga jubileuszowa ofiarowana Profesor Bożenie Wyrzumskiej w 75. rocznicę urodzin*, red. Z. Piech, Kraków 2008, s. 685.

⁷⁹ Bologna, Pontificio Seminario Regionale „Benedetto XV”, *Acta collegii Theologici*, k. 39; F. Ehrle, op. cit., s. 120 (tutaj błędnie jako magister Stanislaus de Colonia); C. Piana, *Ricerche su le Università di Bologna e di Parma*, Firenze 1963, s. 102.

Stanisław z Szadka posiadał kilka beneficjów: był kanonikiem w kolegiacie św. Floriana oraz plebanem w Mstyczowie. Zmarł 17 lutego 1474 r.⁸⁰

10. Dzierśław z Karnic (5 II 1471)

Pochodził z Karnic w ziemi sieradzkiej. Jako syn Michała zapisał się w 1448 r. na Uniwersytet Krakowski. Po 5 latach nauki uzyskał stopień bakałarza w zakresie sztuk wyzwolonych⁸¹. Jeszcze jako student został kapłanem diecezji poznańskiej w konsystorzu oficjała krakowskiego Rafała ze Skawiny⁸². Po skończeniu krakowskiego uniwersytetu uzyskał kolejną beneficję. Był altarystą w kościele św. Marii Magdaleny, scholastykiem plockim, prepozytem w kościele św. Michała w Płocku, działał też jako notariusz publiczny⁸³. Wybrał się także na studia do Rzymu, gdzie pobierał nauki w zakresie prawa cywilnego. Zajęły mu te studia sporo czasu, albowiem jako „in Universitate Studii Urbis in iure nunc studens” jest poświadczony jeszcze w 1468 r.⁸⁴ Przebywając wiele lat w Rzymie i występując w tamtejszych sądach jako prokurator, podjął także studia z prawa kanonicznego na uniwersytecie w Bolonii. Zostały one sfinalizowane uzyskaniem stopnia doktora prawa kanonicznego 5 lutego 1471 r.⁸⁵ W latach 1470–1472 był papieskim kolektorem generalnym w Królestwie Polskim i powrócił na kilka lat do kraju. Dzierżył już wówczas kanonię krakowską (od 1466 r.). Od 1473 r. poświadczony jest w źródłach jako doktor obojga praw. Być może zatem ukończył swoje wieloletnie studia z tego zakresu w Rzymie. W tym też mieście mieszkał na stałe po 1480 r. W 1488 r. uzyskał jeszcze jedno beneficjum w postaci archidiaconatu kuzelowskiego. Umarł przed 25 lutego 1494 r.⁸⁶

11. Łukasz Watzenrode (18 XII 1473)

Późniejszy biskup warmiński wpisał się na Uniwersytet Krakowski w 1463 r.⁸⁷ Po dwóch latach studiów peregrynował do Kolonii, gdzie wpi-

⁸⁰ M. Markowski, *Dzieje Wydziału Teologii Uniwersytetu Krakowskiego w latach 1397–1525*, Kraków 1996, s. 179; Z. Pietrzyk, op. cit., s. 91.

⁸¹ MUK, s. 222 (48h/150); KP, s. 219 (53/3).

⁸² *Cracovia artificum. Supplementa. Teksty źródłowe do dziejów kultury i sztuki z archiwaliów kurialnych i kapitulnych w Krakowie 1451–1460*, oprac. B. Przybyszewski, Kraków 2001, nr 132.

⁸³ Kowalski, nr 652, 685, 809, 1000, 1004, 1028.

⁸⁴ BP, t. 6, nr 1020, 1122; t. 7, nr 536. Zob. także B. Schwarz, *Kurienuniversität und stadtrömische Universität von ca. 1300 bis 1471*, Leiden–Boston 2013, s. 741–742.

⁸⁵ LP, s. 65.

⁸⁶ Kowalski, nr 909, 1000–1001; *Cracovia artificum. Supplementa 1451–1460*, nr 132; B. Przybyszewski, op. cit., s. 80; M. D. Kowalski, *Proventus Camerae Apostolicae debiti. Opłaty duchowieństwa polskiego na rzecz papieżstwa w latach 1417–1484*, Kraków 2010, s. 195.

⁸⁷ MUK, s. 304 (63h/156).

sał się do metryki uniwersyteckiej 8 czerwca 1465 r. Po roku studiów uzyskał stopień bakałarza, a po kolejnych dwóch latach magistra w zakresie sztuk wyzwolonych⁸⁸. Po krótkim pobycie w rodzinnym Toruniu wybrał się do Bolonii, aby na tamtejszej wszechnicy studiować prawo kanoniczne. W styczniu 1470 r. wpisał się do nacji niemieckiej, uiszczając opłatę 10 solidów. Dwa lata później został wybrany prokuratorem tejże nacji. W semestrze zimowym 1473 r. prowadził ekstraordynaryjne wykłady z *Dekretu* Gracjana, a 15 grudnia tego roku, trzy dni przed swoim egzaminem doktorskim, ustanowił profesora Antoniego „de Sancto Petro” swoim pełnomocnikiem do poboru pieniędzy za wykłady⁸⁹. Tytuł doktora prawa kanonicznego uzyskał Watzenrode 18 grudnia 1473 r., a insygnia doktorskie wręczył mu Antoni „de Sancto Petro”. Koszty tego doktoratu, w Bolonii niezwykle wysokie, zmusiły go do zaciągnięcia kredytu, który postanowił spłacić w ciągu 4 miesięcy owymi poborami za wykłady. Jako depozyt dał swoje książki.

Łukasz Watzenrode był posiadaczem wielu beneficjów: kanonii chełmińskiej, włocławskiej, warmińskiej i gnieźnieńskiej. Od 1482 r. był archidiaconem kaliskim i oficjałem gnieźnieńskim. Trzy lata później wszedł w posiadanie scholasterii łączycyckiej. W latach 1489–1512 był biskupem warmińskim. Wspierał edukację swojego siostrzeńca, Mikołaja Kopernika. Zmarł w 1512 r. w Toruniu po powrocie ze ślubu Zygmunta Starego z Barbarą Zápolyą. Pochowany został w katedrze fromborskiej⁹⁰.

12. Jan Wysocki (15 V 1476)

Syn Jakuba z Wysokiej. Swoją edukację uniwersytecką rozpoczął od wpisu w 1463 r. na uniwersytet w Krakowie. Po dwóch latach zrobił bakałareat, a po kolejnych pięciu magisterium z zakresu sztuk wyzwolonych⁹¹. Na dalsze studia udał się do Bolonii, gdzie 15 maja 1476 r. uzyskał doktorat z zakresu prawa kanonicznego. Insygnia doktorskie wręczył mu profesor Jan de Sala⁹². Po powrocie z Włoch Wysocki rozpoczął karierę uniwersytecką

⁸⁸ *Die Matrikel der Universität Köln*, red. H. Keussen, t. 1, Bonn 1928, s. 727.

⁸⁹ ASB, *Studio*, nr 21, k. 13v–14v; LP, s. 73; *I rotuli dei lettori*, s. 92; *Acta nationis Germanicae Universitatis Bononiensis*, s. 214, 216.

⁹⁰ L. A. Birkenmajer, *Mikołaj Kopernik*, cz. 1: *Studia nad pracami Kopernika oraz materiały biograficzne*, Kraków 1900, s. 415–421; K. Górski, *Łukasz Watzenrode. Życie i działalność polityczna (1447–1512)*, Wrocław 1973; T. Oracki, *Słownik biograficzny Warmii, Prus Książęcych i Ziemi Malborskiej od połowy XV do końca XVIII wieku*, t. 2, Olsztyn 1988, s. 200–203; T. Borawska, *Watzenrode Łukasz*, w: *Słownik biograficzny kapituły warmińskiej*, red. J. Guzowski, Olsztyn 1996, s. 268–269; A. Kowalska-Pietrzak, op. cit., s. 116–117.

⁹¹ MUK, s. 304 (63h/158); KP, s. 229 (65/30), 233 (70/10).

⁹² ASB, *Studio*, nr 21, k. 58: „Joannes Jacobi Vjjsoezskii diocesis Cracoviensis de Polonia”; LP, s. 81.

w Krakowie. Pełnił różnorakie funkcje na uniwersytecie: był dziekanem Wydziału Prawa (1485, 1489), prokuratorem Uniwersytetu 1486–1489, kolegiatem Kolegium Większego (1487), a wreszcie rektorem uniwersytetu (1497/1498)⁹³. Wysocki dzierżył kilka beneficjów kościelnych. Był plebanem w Koprzywnicy, kanonikiem kolegiaty Wszystkich Świętych w Krakowie w latach 1490–1496 oraz plebanem w Niegowici. Zmarł 1 maja 1504 r.⁹⁴

13. Abraham Zbąski (10 V 1483)

Syn Stanisława Zbąskiego i Małgorzaty, siostry Uriela Górki, biskupa poznańskiego⁹⁵. W 1483 r. uzyskał w Bolonii doktorat obojga praw. W trakcie studiów, w latach 1482–1483, był rektorem ultramontanów, jak również wykładał *Dekretaly* Grzegorza IX⁹⁶. Dnia 3 marca 1483 r. był obecny podczas egzaminu doktorskiego z teologii Augustyna z Prato⁹⁷. W kronice bolońskiej G. Codibó określony mianem *neposa* Uriela biskupa poznańskiego. Ten sam kronikarz doniósł, że Abraham następnego dnia po otrzymaniu doktoratu, czyli 11 maja 1483 r., wyjechał z Bolonii⁹⁸. Decyzja o dosyć pospiesznym opuszczeniu uniwersytetu być może miała związek z pewnymi trudnościami, jakie napotkał Abraham w trakcie przewodu doktorskiego. Podczas egzaminu z prawa cywilnego otrzymał bowiem dwa głosy przeciwne. Zarządzono potem jeszcze jedno głosowanie, w którym uczestniczyło 12 profesorów, i wtedy wszyscy głosowali za przyznaniem Abrahamowi stopnia doktorskiego⁹⁹. W *liber secretus iuris pontificii* zanotowano pod 10 maja 1483 r., że Abraham Górka uzyskał doktorat obojga praw, ale zarazem pisarz dodał „licet inmerito”¹⁰⁰. Niejednomyślność komisji doktorskiej nie była rzadkością na UBo. Również inni Polacy otrzymywali stopnie doktora w Bolonii bez uzyskania jednomyślnej zgody całej komisji.

Abraham posiadał liczne beneficja. W latach 1476–1480 kanonik poznański, w latach 1479–1499 kustosz poznański, od 1480 r. kanonik gnieźnieński, a od 1486 r. włocławski. W 1499 r. zrezygnował z godności kościel-

⁹³ H. Barycz, *Polacy na studiach w Rzymie w epoce Odrodzenia (1440–1600)*, Kraków 1938, s. 44, przyp. 1 (tutaj błędnie przypisanie Wysockiemu studiów w Rzymie i uzyskanie tam stopnia doktora); W. Bukowski, op. cit., s. 653–713, krótka notka biograficzna Jana Wysockiego na s. 704, przyp. 82 (powtórzenie informacji o rzymskich studiach Wysockiego); Z. Pietrzyk, op. cit., s. 112.

⁹⁴ Z. Pietrzyk, op. cit., s. 112; W. Bukowski, op. cit., s. 704.

⁹⁵ W. Dworzaczek, *Genealogia, tablice*, Warszawa 1959, tabl. 111 nie uwzględnia Abrahama.

⁹⁶ C. Malagola, *I rettori*, s. 38; *I rotuli dei lettori*, s. 116.

⁹⁷ C. Piana, op. cit., s. 162–163.

⁹⁸ *Diario bolognese di M^o Gaspare Codibó*, s. 46, 48.

⁹⁹ LC, vol. 3, s. 261.

¹⁰⁰ LP, s. 96. Zob. też ASB, Studio, nr 21, k. 139.

nych i został człowiekiem świeckim. W latach 1516–1528 był kasztelanem bydgoskim. Umarł w 1528 r.¹⁰¹

14. Jan Dąbrówka (20 VI 1489)

Jan syn Jana z Dąbrówki w diecezji poznańskiej rozpoczął uniwersytecką edukację w 1470 r., kiedy to wpisał się w poczet studentów Uniwersytetu Krakowskiego. Po trzech latach studiów został bakałarzem sztuk, a w 1479 r. magistrem¹⁰². Z kolei udał się do Bolonii, gdzie 20 czerwca 1489 r. uzyskał doktorat z prawa kanonicznego¹⁰³. W latach 1496–1513 był archidiaconem pomorskim w kapitule włocławskiej, a w latach 1498–1500 prokuratorem kapitulnym. Zmarł w 1513 r. pomiędzy 17 marca a 16 sierpnia¹⁰⁴.

15. Jan Bogureth z Szyszek (15 X 1489)

Pochodził z Mazowsza z miejscowości Szyszki. W 1464 r. wpisał się na Wydział Sztuk Wyzwolonych krakowskiego uniwersytetu¹⁰⁵. Z tytułem magistra występuje w źródłach od 1482 r. Notariusz publiczny i adwokat w konsystorzu gnieźnieńskim od roku 1470. Poświadczony w 1475 r. jako kleryk diecezji płockiej. W latach 1476–1484 wikariusz wieczysty katedry płockiej, a w latach 1482–1484 pisarz dworu biskupa płockiego. W połowie lat osiemdziesiątych przybył do Bolonii, gdzie 15 października 1489 r. uzyskał stopień doktora prawa kanonicznego. Od 1491 r. kanonik płocki, pleban w Białej pod Płockiem w latach 1478–1481, w Królewie 1481–1493 oraz prepozyt pułtuski 1493–1503. Zmarł po 1505 r.¹⁰⁶

16. Maciej Grodzicki z Poznania (9 I 1490)

W aktach kolegium medycznego UBo odnotowano pod dniem 9 stycznia 1490 r. uzyskanie stopnia doktora przez niejakiego Macieja z Polski („Matthias de Polonia”)¹⁰⁷. J. Fijałek w niepublikowanej pracy na temat lekarzy polskich doktoryzowanych w Bolonii miał problemy z jego identyfikacją, zwracając uwagę, że pod owym tajemniczym Maciejem mogą się kryć aż trzy osoby: Maciej Grodzicki z Poznania, Maciej z Miechowa i Maciej z Łowicza¹⁰⁸.

¹⁰¹ P. Dembiński, op. cit., s. 338–339.

¹⁰² MUK, s. 342 (70e/085); KP, s. 236 (73/62), 241 (79/4).

¹⁰³ ASB, Studio, nr 21, k. 204; LP, s. 109.

¹⁰⁴ A. Gąsiorowski, *Kanonicy włocławscy*, s. 41, 49, 51.

¹⁰⁵ MUK, s. 309 (64h/125).

¹⁰⁶ LP, s. 109; Kowalski, nr 736, 949; A. Gąsiorowski, *Notariusze publiczni w Wielkopolsce schyłku wieków średnich. Katalog admisji w Gnieźnie i w Poznaniu 1420–1500*, Poznań 1993, nr 180. Informacje Marty Piber-Zbieranowskiej z IH PAN w Warszawie.

¹⁰⁷ *Notitia doctorum*, s. 3; M. Chachaj, op. cit., s. 449.

¹⁰⁸ BPAU-PANKr, rkp. 4891, J. Fijałek, „Znamienitsi lekarze polscy doktoryzowani w Bolonii w XV–XVI w.”, k. 1.

Dziś już wiemy, że owym Maciejem z Polski mógł być tylko Maciej Grodzicki. Pochodził z Poznania i jako syn Jakuba wpisał się na Uniwersytet Krakowski w 1474 r., by po czterech latach uzyskać tytuł bakałarza¹⁰⁹. Nie wiemy, co robił zaraz po studiach, ale zapewne w połowie lat osiemdziesiątych XV stulecia udał się na dalsze studia do Bolonii, gdzie 9 stycznia 1490 r. uzyskał doktorat z medycyny. Później gościł w Rzymie, gdzie w 1494 r. pożyczył od Jana Łaskiego 30 florenów, które obiecał oddać w Wenecji. Był zarazem wówczas członkiem dworu papieża Aleksandra VI. Zapewne dzięki temu łatwo uzyskał w 1495 r. kanonię poznańską. W latach następnych wszedł w posiadanie kanonii gnieźnieńskiej (1498) i krakowskiej (przed 1500). Zmarł w 1517 r. w Krakowie¹¹⁰.

17. Wacław Kichlar z Krakowa (1490)

Jako syn Mikołaja wpisał się na Uniwersytet Krakowski w 1468 lub 1473 r. Po kilku latach studiów uzyskał stopień bakałarza w 1474 r. i magistra w 1479 r.¹¹¹ Do 1486 r. przebywał w Krakowie. Następnie udał się do Włoch, w pierw do Padwy, a potem do Bolonii. W Padwie jest poświadczony 20 marca 1489 r. jako świadek promocji doktorskiej Macieja z Łowicza¹¹², w Bolonii zaś sfinalizował swoje studia medyczne, uzyskując stopień doktora w 1490 r.¹¹³ Jak wynika z glos zamieszczonych w *Księdze promocji Wydziału Sztuk krakowskiej wszechnicy*, Wacław był następnie lekarzem króla Władysława Jagiellończyka i swój żywot zakończył na Węgrzech. W 1489 r. podarował kartuzom w Czerwonym Klasztorze kodeks zawierający kazania Pawła z Zatora¹¹⁴. W 1515 r. w krakowskiej drukarni Floriana Unglera ukazało się nieduże dziełko Wacława z Krakowa *Introductorium astrologiae compendiosum*, które miało służyć „ad communem studentum utilitatem”¹¹⁵.

¹⁰⁹ MUK, s. 374 (74h/259); KP, s. 241 (78/85).

¹¹⁰ Kowalski, nr 1023; H. Zeissberg, *Johannes Łaski Erzbischof von Gnesen (1510-1531) und sein Testament*, Wien 1874, s. 105; H. Barycz, *Polacy na studiach w Rzymie*, s. 70, przyp. 1; S. Szpilczyński, *Grodzicki Maciej (1458-1517), duchowny i lekarz*, PSB, t. 8, s. 617; P. Dembiński, op. cit., s. 508.

¹¹¹ MUK, s. 331 (86h/169), 358 (73e/018); KP, s. 237 (74/41), 241 (79/10).

¹¹² *Acta graduum academicorum Gymnasii Patavini ab anno 1471 ad annum 1500*, wyd. E. Martellozzo Forin, Padova 2001, nr 1316.

¹¹³ *Notitia doctorum*, s. 3.

¹¹⁴ J. Fijałek, *Mistrz Jakób z Paradyża i Uniwersytet Krakowski w okresie soboru bazylejskiego*, t. 2, Kraków 1900, s. 71; S. A. Sroka, *Związki kartuzów spiskich z Polską w dobie średniowiecza. Z dziejów kontaktów dawnych ziem węgierskich z Polską*, „Prace Komisji Środkowo-europejskiej PAU” 4, 1996, s. 49.

¹¹⁵ BJ, Cim. 4037; T. Żebrowski, *Bibliografia piśmiennictwa polskiego z działu matematyki i fizyki oraz ich zastosowań*, Kraków 1873, s. 68-69.

18. Marcin Łukasz Wilkanowski (21 II 1495)

Pochodził z Wilkanowa na Mazowszu. Był synem pierwszego starosty braciańskiego Adama Wilkanowskiego (1472–1490). Wraz z rodzonym bratem Mikołajem wpisał się na Uniwersytet Krakowski w 1486 r. W studiach bracia postępowali równomiernie. Bakalaureat uzyskali w 1488 r., a magisterium dwa lata później¹¹⁶. Po odbyciu krakowskich studiów Marcin udał się w celu dalszej nauki do Bolonii. W dniu 14 lutego 1495 r. został jednomyślnie dopuszczony do egzaminu doktorskiego na uniwersytecie w Bolonii¹¹⁷. Sam egzamin odbył się 21 lutego, zarówno z prawa kanonicznego, jak i rzymskiego. Insygnia doktorskie otrzymał z rąk profesora Jana de Sala¹¹⁸. Po zakończeniu edukacji w Bolonii Wilkanowski udał się do Sieny, gdzie na tamtejszym uniwersytecie uzyskał 21 kwietnia 1496 r. doktorat z teologii¹¹⁹. Po powrocie do kraju był w latach 1500–1507 kanonikiem warszawskim¹²⁰. Jego brat Mikołaj był kanonikiem płockim 1502–1506, archidiaconem dobrzyńskim 1511–1513, płockim 1508–1523, pisarzem królewskim w 1500, a potem sekretarzem królewskim w 1505 r.¹²¹

19. Jan Salomon (12 XII 1496)

Był synem radcy krakowskiego Piotra Salomona i Małgorzaty z Bemów. Po studiach odbytych na Uniwersytecie Krakowskim¹²² udał się w 1492 r. do Bolonii, gdzie po czterech latach nauki, 12 grudnia 1496 r., uzyskał stopień doktora obojga praw¹²³. Był posiadaczem wielu beneficjów. Około 1495 r. uzyskał dziekanję w kapitule katedralnej we Wrocławiu, którą rychło zamienił na scholasterię gnieźnieńską. Od 1501 r. był kanonikiem krakowskim, od 1505 zaś archidiaconem sądeckim. W latach 1510–1528 był plebanem w Kocku w ziemi lubelskiej. Od roku 1517 jest poświadczony jako dziekan sandomierski. Dorobił się sporego majątku, m.in. kilku

¹¹⁶ MUK, s. 455 (86e/083); KP, s. 250 (88/24), 252 (90/1).

¹¹⁷ ASB, Studio, nr 21, k. 246; nr 26, k. 120; nr 126, k. 165.

¹¹⁸ LC, vol. 3, s. 362.

¹¹⁹ G. Minnucci, *Le lauree dello Studio Senese alla fine del secolo XV*, Milano 1981, s. 33.

¹²⁰ *Słownik historyczno-geograficzny ziemi wyszogrodzkiej w średniowieczu*, oprac. A. Wolff, A. Borkiewicz-Celińska, Wrocław 1971, s. 59; L. Królik, *Kapituła kolegiacka w Warszawie do końca XVIII wieku*, Warszawa 1990, s. 193.

¹²¹ Informacje na temat Mikołaja użyczyła mi łaskawie Marta Piber-Zbieranowska, za co jej wyrażam wielką wdzięczność.

¹²² W 1484 r. Salomon wpisał się na Uniwersytet Krakowski, na którym cztery lata później uzyskał stopień bakałarza, a w roku 1491 magistra. MUK, s. 436 (84e/037); KP, s. 250 (88/79), 253–254 (91/7).

¹²³ ASB, Studio, nr 26, k. 134 (podczas egzaminu z prawa rzymskiego otrzymał jeden głos przeciwny w czternastoosobowej komisji); nr 21, k. 262; LP, s. 128.

kamienic w Krakowie. Miał też majątki ziemskie. Zdaniem jego biografą Salomon był porywczego charakteru i prowadził zupełnie świecki tryb życia. Umarł w 1528 r.¹²⁴

20. Michał ze Lwowa (19 XII 1498)

Jako syn Bartłomieja ze Lwowa wpisał się na Uniwersytet Krakowski w 1486 r. Po trzech latach studiów uzyskał stopień bakałarza, a po kolejnych trzech latach magistra¹²⁵. Zrazu był wykładowcą na wszechnicy krakowskiej w latach 1493–1494¹²⁶. Potem udał się na studia do Bolonii, gdzie 19 grudnia 1498 r. zdobył stopień doktora medycyny¹²⁷. Po studiach osiadł na Węgrzech, gdzie był plebanem budzińskim i lekarzem króla Władysława Jagiellończyka¹²⁸.

21. Piotr Tomicki (10 VI 1500)

Syn Mikołaja z Tomic i Anny z Szamotulskich. Studia odbywał na uniwersytetach w Lipsku, Krakowie i Bolonii. W Krakowie uzyskał w 1490 r. stopień bakałarza, a trzy lata później magistra¹²⁹. Do Bolonii udał się w 1495 r. i spędził tam 5 lat. Już w pierwszym roku swego pobytu w Bolonii był świadkiem promocji doktorskiej z teologii krakowskiego dominikanina, z pochodzenia Węgra, Mariana Luliasa¹³⁰. Doktorat z prawa kanonicznego Tomicki uzyskał 10 czerwca 1500 r. Promotorami jego doktoratu byli: Florian Dulphius, Hieronim „de Sancto Petro”, Antoni de Sala i Bartłomiej de Bologninis, z którego rąk otrzymał insygnia doktorskie *cum magna eloquentia et venustate*¹³¹. Piotr Tomicki to jedna z najważniejszych postaci polskiego renesansu. Dzierżył wiele ważkich funkcji kościelnych i państwowych. Był m.in. biskupem przemyskim, poznańskim i krakowskim.

¹²⁴ W. Bukowski, *Salomonowie herbu Łabędź. Ze studiów nad patrycjatem krakowskim wieków średnich*, w: *Cracovia — Polonia — Europa. Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Jerzemu Wyrozumskiemu w sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin i czterdziestolecie pracy naukowej*, red. K. Baczkowski i in., Kraków 1995, s. 138–142; idem, *Salomon Jan h. Łabędź (ok. 1471–1528), scholastyk gnieźnieński, kanonik krakowski, dziekan sandomierski i archidiacon sądecki*, PSB, t. 34, z. 3, Kraków–Wrocław 1993, s. 379–381.

¹²⁵ MUK, s. 459 (86h/251); KP, s. 252 (89/94), 255 (92/10)

¹²⁶ *Liber diligentiarum facultatis artisticae Universitatis Cracoviensis*, cz. 1: (1487–1563), wyd. W. Wisłocki, Cracoviae 1886, s. 26, 30.

¹²⁷ *Notitia doctorum*, s. 7.

¹²⁸ K. Kapronczay, *Polsko-węgierskie związki lekarskie*, Kraków 2000 (oryg. węg. 1992), s. 21.

¹²⁹ *Katalogi biskupów krakowskich*, wyd. J. Szymański, MPH s.n., t. 10, fasc. 2, Warszawa 1974, s. 250; MUK, s. 478 (89e/097); KP, s. 253 (90/75), 256 (93/1).

¹³⁰ C. Piana, op. cit., s. 204–205.

¹³¹ ASB, Studio, nr 27, k. 31v; LP, s. 138. Notę tę w pełnym brzmieniu przywołuje J. Fijałek, *Dominus Bartolus de Saxoferrato*, s. 74–75, przyp. 7.

Sprawował funkcję podkanclerzego koronnego oraz sekretarza królewskiego. Umarł w roku 1535¹³².

Osoby niezidentyfikowane:

1. Andreas de Polonia (1 III 1457)

W *liber secretus iuris pontificii* określony mianem Andrzeja „de Alemania”, natomiast w aktach notarialnych jako Andreas „de Polonia”. Tajemniczy dla nas Andrzej uzyskał doktorat z prawa kanonicznego 1 marca 1457 r., a insygnia doktorskie wręczył mu profesor Antoni „de Sancto Petro”¹³³.

2. Johannes Johannis de Polonia (6 X 1459)

Zarówno *liber secretus* jak i *liber notarum* odnotowują pod dniem 6 października 1459 r. egzamin doktorski niejakiego Jana syna Jana z Polski¹³⁴.

3. Thomas de Polonia (20 XII 1465). Może Tomasz ze Szwarocina

Dosyć tajemniczo prezentuje się postać Tomasza z Polski, który uzyskał 20 grudnia 1465 r. doktorat obojga praw, jak również pełnił funkcję rektora obydwu uniwersytetów (ultramontanów i citramontanów)¹³⁵. W trakcie studiów był nie tylko rektorem uniwersytetu, ale również wykladał *De kretały* Grzegorza IX i *Digesta*¹³⁶. Po uzyskaniu doktoratu pozostał przez jakiś czas w Bolonii, gdzie jest źródłowo potwierdzony 4 lipca 1467 r.¹³⁷ Wydawałoby się, że tak wykształcona osoba nie umknie źródłom, choćby z racji pełnienia jakiejś ważnej funkcji. W literaturze węgierskiej Tomasz z Polski jest utożsamiany z Węgrem Tomaszem Bakóczem, późniejszym kardynałem i arcybiskupem ostrzyhomskim, jednym z największych mecenasów kultury humanistycznej na Węgrzech¹³⁸. Do takiego wniosku doprowadził badaczy węgierskich zapis w *liber secretus iuris caesarei*, gdzie pod datą 31 grudnia 1465 r. odnotowano dopuszczenie do egzaminu doktorskiego niejakiego Tomasza „de Ungaria”, ówczesnego rektora ultramontanów. Zdaniem Endre Veressa pomyłka w zapisie (zamiast „de Ungaria” –

¹³² A. Odrzywolska-Kidawa, *Biskup Piotr Tomicki (1464–1535). Kariera polityczna i kościelna*, Warszawa 2004; eadem, *Podkanclerzy Piotr Tomicki (1515–1535). Polityk i humanista*, Warszawa 2005.

¹³³ ASB, Studio, nr 126, k. 96v; nr 19, k. 99v–100.

¹³⁴ ASB, Studio, nr 126, k. 105; nr 19, k. 159v–160.

¹³⁵ ASB, Studio, nr 20, k. 63v–64; LC, vol. 3, s. 97; LP, s. 52.

¹³⁶ *I rotuli dei lettori*, s. 68.

¹³⁷ „d. Thomas de Polonia, iuris canonici doctor et sacre theologie baccalarius, necnon archidiaconus”, C. Piana, op. cit., s. 102.

¹³⁸ E. Veress, *Olasz egyetemeken járt magyarországi tanulók anyakönyve és iratai 1221–1864*, Budapest 1941, s. 47–48.

„de Polonia”) wyniknęła z faktu, że Tomasz Bakócz na studia do Bolonii przybył prosto z Krakowa, gdzie studiował w latach 1463–1464 i uzyskał stopień bakałarza¹³⁹. Wydaje się jednak, że pogląd ten jest nie do przyjęcia. Zarówno w *liber secretus iuris pontificii*, jak i w aktach notarialnych tegoż wydziału zapisano pod dniem 20 grudnia 1465 r., że doktorat z prawa uzyskał „Thomas de Polonia”, a nie „de Ungaria”. Zatem, jeśli tylko powrócił do Polski, trzeba go szukać wśród wykształconej elity kraju drugiej połowy XV w. Zwłaszcza że historycy węgierscy są zgodni co do tego, iż Tomasz Bakócz nigdy nie posługiwał się tytułem doktora w swojej arcybiskupiej działalności¹⁴⁰. Warto też podnieść, że gdy w 1503 r. znany boloński profesor Filippo Beroaldo zadedykował jedno ze swoich dzieł (*Symbola Pythagorae*) ówczesnemu już kardynałowi i arcybiskupowi ostrzyhomskiemu Tomaszowi Bakóczowi, nie wspomniał w ogóle o jego studiach w Bolonii, a z pewnością by o nich wzmiankował, jak zwykł to robić w odniesieniu do innych osób, obecnych bądź dawnych scholarów bolońskich, którym dedykował swoje utwory¹⁴¹. Może pod tajemniczym Tomaszem z Polski ukrywa się Tomasz ze Szwarocina, pochodzący z diecezji poznańskiej, który był plebanem w Gąbinie. Z tytułem doktora obojga praw występuje 13 kwietnia 1469 r.¹⁴² Na podstawie dostępnego obecnie materiału źródłowego trudno o nim napisać coś więcej.

4. Stanislaus de Polonia (27 I 1496)

W *liber secretus iuris pontificii* odnotowano, że 23 stycznia 1496 r. został dopuszczony do egzaminu doktorskiego niejaki „nobilis et egregius Landislaus de Polonia”, który 4 dni później uzyskał doktorat z prawa kanonicznego¹⁴³. W aktach notarialnych jego imię brzmi Stanisław, nadto z określeniem, że pochodził z diecezji włocławskiej¹⁴⁴. Jak wspomniałem już wcześniej, w aktach notarialnych występuje większa precyzja w określeniu pochodzenia doktoranta, dlatego też daję temu za-

¹³⁹ Ibidem, s. 48; MUK, s. 300 (63e/025); KP, s. 228 (64/64).

¹⁴⁰ E. Veress, op. cit., s. 370. Po uzyskaniu doktora bolońskiej wszechnicy Tomasz Bakócz miał jeszcze udać się na nauki do Ferrary. Jego studia w Ferrarze potwierdza list posła Cesare Valentiniego pisany z Budy do władz miejskich Ferrary 17 sierpnia 1486 r. Zob. V. Fraknói, *Erdődi Bakócz Tamás élete*, Budapest 1889, s. 8–9.

¹⁴¹ <http://www.uni-mannheim.de/mateo/itali/beraldo1/jpg/s013a.html> (dostęp: 26 VII 2012).

¹⁴² RG, t. 9, nr 5906; BP, t. 7, nr 686 (tutaj jako Thomas de Szarcoczyno, czyli z Zakroczymia). Za zwrócenie mi uwagi na taką identyfikację Tomasza z Polski dziękuję Markowi D. Kowalskiemu.

¹⁴³ LP, s. 127.

¹⁴⁴ „Stanislaus de Polonia diocesis Wladislaviensis”, ASB, Studio, nr 21, k. 252–252v.

pisowi imienia pierwszeństwo¹⁴⁵. Pomimo takiego dookreślenia trudno jest zidentyfikować tę osobę.

A List of Poles Promoted at the University of Bologna in the Second Half of the Fifteenth Century

During the second half of the fifteenth century Polish students frequently arrived to North Italy in order to obtain doctoral degrees. The author analysed this phenomenon at the university of Bologna. Pertinent research shows that during the titular period the university in question was a prime academic centre and the destination of Poles seeking doctoral diplomas. The article presents a list of 21 Poles promoted in Bologna during the second half of the fifteenth century, with each biogramme containing an outline of a career after receiving the degree. Studies in Bologna were chiefly an element of a Church career. As a rule, the courses were attended by persons who already possessed a Church prebend, for whom a doctoral degree offered the perspective of a further and greatly promising career.

Translated by Aleksandra Rodzińska-Chojnowska

¹⁴⁵ Podobna pomyłka miała miejsce przy wymienionym wyżej Stanisławie z Wójcic (doktorat 15 października 1460 r.), którego w *liber secretus* zapisano jako *Lancislaus de Polonia*.